

ಆಂಬೋಡೆಯಲ್ಲ, ಅಂಬಡೆ

ಹುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಅಂಬಡೆ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಇದನ್ನು 'ಆಂಬೋಡೆ'ಯೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸದಿರಿ. ರುಚಿಕರವೂ ಬಹುಪಯೋಗಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಹಣ್ಣಿಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಮಟಿಕಾಯಿ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ 'ಇಂಡಿಯನ್ ಹಾಗ್ ಫ್ರಮ್' ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮರ ಅನಾರ್ಕಾರ್ಡಿಯೇಷಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು, ಸ್ವಾಂಡಿಯಾಸ್ ಪಿನ್ಯಾಟ ಎಂಬುದು ಇದರ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹೆಸರು.

ಈಚೆಗೆ ಹುಟ್ಟುರಾದ ರೆಂಜಾಳದಲ್ಲಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಅಡಿಕೆ ತೋಟದ ನಡುವೆ ರೆಂಬೆರೆಂಬೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ತುಂಬಿ ತೊನೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮರವನ್ನು ಕಂಡು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ಹಳದಿ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನಾಯ್ದು ಮಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ನೆನಪು ಹಸುರಾಯಿತು. ಇದು ಮಾವಿನ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಒಳಗೆ ಗೋಟು ಹೊಂದಿದ್ದು, ತೆಳು ಮಾಂಸಲ ತಿರುಳಿನ ಮೇಲೆ ಗಟ್ಟಿ ಸಿಪ್ಪೆ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಮಿಡಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿ ತಯಾರಿಸಲು ಸೂಕ್ತ. ಹಣ್ಣಾದ ಬಳಿಕ ಹಳದಿ ವರ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಮೃದುಸಿಹಿಯಾಗಿ ತಿನ್ನಲು ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಣ್ಣಿನಿಂದ ರುಚಿಕಟ್ಟಾದ ಗೊಜ್ಜು ತಯಾರಿಸಬಹುದು. ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ ಕಲಸಿ ತಿನ್ನಬಹುದು. ಕರಾವಳಿ, ಗೋವಾ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಬಲಿತ ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜಿ ಹುಣಿಸೆಯ ಬದಲು ಮೀಸು ಸಾರಿಗೆ ಹುಳಿಯಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಔಷಧವಾಗಿಯೂ ಈ ಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕರಾವಳಿ, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ, ನವೆಂಬರ್ ಜನವರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತದೆ.

—ರಮಣ್ ಶೆಟ್ಟಿ ರೆಂಜಾಳ್, ಮುಂಬೈ

'ಹುಲಿಕೋಲ' ನೋಡೋಣ ಬಾರಾ...

ಉಡುಪಿಯ ಕಾಪು ಹಳೆ ಮಾರಿಯಮ್ಮ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಿಲಿಚಂಡಿ ದೈವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ಪಿಲಿಕೋಲ (ಹುಲಿಕೋಲ) ತುಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಪರೂಪದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಚರಣೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹುಲಿ (ಹುಲಿ ಪಾತ್ರ ಹಾಕುವ ದೈವನರ್ತಕ) ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೊರಟಾಗ ಹುಲಿಯಿಂದ ಮುಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವರು ಮುಂದಿನ ಕೋಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ದೈವಸ್ಥಾನದ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯಿಂದ ರಚಿಸಲಾದ ತೆಂಗಿನ ಸಿರಿಯಿಂದ (ಗರಿ) ಮಾಡಲಾದ ಗುಂಡೊಳಗೆ (ಸಣ್ಣ ಹಟ್ಟಿ) ಹುಲಿವೇಷದ ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಹುಲಿ ವೇಷದೊಂದಿಗೆ ಹುಲಿಯಂತೆ ಆರ್ಭಟಿಸುತ್ತಾ ಗುಂಡದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಮೂಲಕ ಪಿಲಿಕೋಲಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ದೈವಸ್ಥಾನದ ಸಹಾಯಕರಿಬ್ಬರು ಹುಲಿ ವೇಷಧಾರಿಯ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೇಟೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಭಕ್ತ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಂದು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹುಲಿ ವೇಷಧಾರಿ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಹುಲಿ ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟಾಗ ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಜನರೂ ಸಾಗುತ್ತಾ, ಕೆಣಕುತ್ತಾ, ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕುತ್ತಾ ಅದನ್ನು ರೂಚಿಗಿಬ್ಬಿಸುವ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹುಲಿ ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ 'ಸುರಕ್ಷಿತ ಪ್ರದೇಶ'ದ ಒಳಗೆ ಜನ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಧಾವಂತದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹುಲಿಯ 'ಕೈಗೆ' ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಜೀವದಾನ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ.

—ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ ಭಟ್, ಬೆಳ್ಳಣ್ಣ

'ಬಂದಳಿಕೆ' ಎಂಬ ಸಂಹಾರಿ

ಪರಾವಲಂಬಿ ಸಸ್ಯವಾದ 'ಬಂದಳಿಕೆ'ಯು ತನಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟ ಸಸ್ಯವನ್ನೇ ರಾಕ್ಷಸನಂತೆ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ. ಬೆಳೆದ ಸಸ್ಯವೊಂದು, 'ಇರಲಿ ಪಾಪ, ಇದೂ ನನ್ನ ಹಾಗೇ ಸಸ್ಯ' ಎಂದು ತನ್ನೊಡಲಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಲು ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತೆ. ಆದರೆ, ಬಂದಳಿಕೆ ಚಿಗುರಿದಂತೆ ಮೊದಲು ಸಸ್ಯದ/ಮರದ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸೊಂಪಾಗಿ ಚಾಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಬಳಿಕ ಕೆಲವೇ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಸ್ಯ/ಮರದ ರೆಂಬೆ ಕೊಂಬೆಗಳನ್ನೇ ಆಕ್ಟೋಪಸ್ ರೀತಿ ತನ್ನೊಡಲಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಬಂದಳಿಕೆಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟ ಸಸ್ಯ/ಮರವೇ ಕೊನೆಗೆ ಆಹಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸೊಂಕುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದಳಿಕೆ ಬಳ್ಳಿ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆದಂತೆ 'ಆಶ್ರಯದಾತ' ಸತ್ತ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅಸುನೀಗುವುದು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಳೆಯ ಮಾವಿನ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದ ಬಂದಳಿಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಮರವನ್ನೇ ಭಕ್ಷಿಸುವುದು. ತುಸು ಬಳುಕಿದರೂ ರೆಂಬೆಯೇ ಮುರಿದು ಬೀಳುವುದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಬಳ್ಳಿ ಇರುವ ಮರ ಹತ್ತಲು ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ.

—ನಗರ ಗುರುದೇವ್ ಭಂಡಾರ್ಕರ್, ಹೊಸನಗರ